

Ülkər Vahid qızı Həmidova

Bakı Dövlət Universiteti

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının magistrantı

“AZƏRBAYCAN” JURNALININ NƏŞRİ HAQQINDA

Xülasə

Məqalə “Azərbaycan” ədəbi-bədii jurnalının qısa tarixinə həsr olunmuşdur. Məqalədə Jurnalın 1990-cı ildə nəşr olunmuş 12-ci nömrəsinin təhlilinə daha çox yer verilmişdir.

Açar sözlər: *“Azərbaycan” jurnalı, ədəbi-bədii nəşr, redaksiya heyəti, tarixi şəxsiyyətlər.*

Azərbaycan xalqının milli dirçəliş yoluna qədəm qoymasında, dövlətçilik ideyalarının formalaşmasında, cəmiyyətin təkamülündə milli mətbuatın rolu danılmazdır. Mürəkkəb, ziddiyətli və şərəfli inkişaf yolu keçmiş milli mətbuatımız həmişə xalq həyatının güzgüsü olmuşdur. Ədəbi yaradıcılığın tərkib hissəsi olan publisistika, həmçinin bədii publisistika sənətkarları oxucu arasında operativ dialoq yaradan, öz spesifikasiyasını müəllif tendensiyası ilə açan, ölkənin ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni həyatında intensiv rol oynayan yaradıcılıq sahəsidir ki, bu da əvəzolunmaz rola malikdir.

XX əsr milli mətbuat tariximizin əvəzsiz nümunələrindən olan “Azərbaycan” jurnalı mənsub olduğu adını daşıyana qədər, 30 il müddətində siyasi-ideoloji sahədə baş verən dəyişikliklərlə əlaqədar olaraq “Maarif və mədəniyyət” (1932-1927), “İnqilab və mədəniyyət” (1928-1936), “Revolusiya və kultura” (1936-1941), “Vətən uğrunda” (1941-1946), “İnqilab və mədəniyyət” (1946-1952) adları ilə işıq üzünə çıxmışdır. 1923-cü ildə fəaliyyətə başlayan “Maarif və mədəniyyət” jurnalının əsas məqsədi ölkədə mütərəqqi ictimai düşüncəni, klassik bədii əsərləri təbliğ etmək, qədim və zəngin maddi-mənəvi irsimizi tanımaq missiyasını şərəflə yerinə yetirmək olmuşdur.

Təəssüflə qeyd etməliyik ki, daim mənsub olduğu zamanın ədəbi güzgüsü olan “Azərbaycan” jurnalında dərc edilmiş dəyərli materiallarla yanaşı, publisistika ətrafında bu vaxta qədər aparılan tədqiqatlar daha çox sovet ideologiyası müstəvisində ümumiləşdirilmişdir.

“Azərbaycan” jurnalı 1953-cü il yanvar ayından nəşr olunmağa başlamışdır. O vaxt jurnalın redaktoru Əbülfəs Ələkbərzadə olmuşdur. Redaksiya heyətinə Nəbi Babayev, İlyas Əfəndiyev, Rəsul Rza, Süleyman Rəhimov, Mirzəağa Quluzadə, Manaf Süleymanov daxil idilər. “Azərbaycan” jurnalı Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının aylıq bədii ədəbiyyat, incəsənət və

ictimai-siyasi jurnalı kimi nəşr olunurdu. Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqı 1953-cü ildə "Azərbaycan" jurnalı ilə yanaşı "Ədəbiyyat" qəzetinin nəşrini də təşkil etdi. "Azərbaycan" jurnalı ayda bir dəfə nəşr olunan ədəbi-bədii jurnal kimi fəaliyyət göstərirdi.

Ümumilikdə 1953-cü ildə jurnalda məqalələr, romanlar, povest və hekayələr, oçerklər, poema və şeirlər, satiralar, publisistika, tənqid və bibliografiyalar, xarici ölkə xalqları ədəbiyyatından, Azərbaycan klassik ədəbiyyatından, rus klassik ədəbiyyatından nümunələr çap olunmuşdur.

Təhlil üçün müraciət etdiyimiz "Azərbaycan" jurnalının 1990-cı il 12-ci nömrəsinə nəzər yetirək. Jurnalın həmin buraxılışını baş redaktor Yusif Səmədoğlu, baş redaktor müavini İsa İsmayilzadə, məsul katib İntiqam Qasımzadədir. Redaksiya heyətinə Abbas Zamanov, Ağamusa Axundov, Qabil İmamverdiyev, Ələkbər Salahzadə, İsa Hüseynov, İsi Məlikzadə, İsmayıl Şıxlı, Yaşar Qarayev, Kamal Abdullayev, Kamil Vəliyev, Mədinə Gülgün, Mirzə İbrahimov, Mövlud Süleymanlı, Nəbi Xəzri, Süleyman Vəliyev, Tofiq Bayram, Hüseyn Arif, Cabir Novruz daxil edilmişlər. Bu haqda məlumat jurnalın titul səhifəsində qeyd olunmuşdur.

Ədəbi-bədii nəşrin bu nömrəsində Cənubi Azərbaycan rəssamlarının əsərlərindən fotoreproduksiyalar jurnalın həm ön, həm də arxa hissəsində verilmişdir. Ön hissədə verilən fotoreproduksiya Cavad Süleyman Nur, İbrahim Moqbelinin yaratmış olduğu "Ustad Şəhriyarın portreti" öz əksini tapmışdır. Arxa hissədə olan fotoreproduksiya isə İbrahim Moqbelinin "Utancaq güllər" əsərindəndir. Hər iki rəsm əsəri ağ-qara rənglə verilmişdir.

Bundan başqa, "Azərbaycan" jurnalının titul səhifəsində 1923-cü ildən çıxması, Bakı şəhəri "Kommunist" nəşriyyatının mətbəəsində nəşr olunması, kağızın formatı, kağız vərəqi və ofset çap üsulu ilə çap olunması haqqında məlumatlar öz əksini tapır.

Jurnalın ilk səhifəsində dərc olunmuş materiallar qısa icmal şəklində, son səhifəsində isə mündəricat verilmişdir ki, buradan da oxucu jurnalda nəşr olunmuş yazılarla tanış ola bilər.

Mündəricatın birinci rubrikası "Poeziya" adlanır. Bu başlıq altında Bəxtiyar Vahabzadənin "Şəhidlər" poeması verilmişdir. Şair bu poemanı 1990-cı ilin mart-iyun aylarında Bakı-Şəki şəhərlərində qələmə almışdır. Poemanın proloq hissəsi dörd misradan ibarət bəndlər şəklində verilsə də, sonrakı hissələrdə bu ardıcılıq müxtəlif şəkildə dəyişmişdir. Poemanın sonunda redaksiya tərəfindən verilmiş yazı diqqəti cəlb edir: "Bəxtiyar Vahabzadə poeması üçün ona çatacaq qonorarı şəhidlərin ailələrinə keçirilməsini xahiş etmişdir".

Eldar Baxışın "Əliyalınlar", "İvan, yeri get evinə", "Qəssablar" şeirləri, Hafiz Əlinin "Beş il əvvəl", "İçimdəki səs", "Gecikirik", "Düşmənimə minnətdaram", "Vətən şəhidləri", "Araz çayı və gözə görünməyən sərhədlər" şeirləri də qanlı 20 Yanvar gecəsinə həsr olunmuşdur.

Jurnalın sonrakı rubrikası “Nəsr” adlanır. Bu başlıq altında Sabir Azərinin “Sonsuzluq” romanı verilmişdir. Bu romanı yazıçı 1990-cı ilin yanvarında Bakıda Vətənimizin toxunulmazlığı uğrunda qurban gedən şəhidlərin əziz və unudulmaz xatirəsinə ithaf edib. Jurnalda roman tam şəkildə çap olunub.

Daha sonra “Yeni tərcümələr” rubrikası verilmişdir. Burada dərc edilmiş Elçinin “Bizə qalan sənət” adlı tərcüməsi Molyer haqqındadır. Yazının sonunda Nasir Nurməhəmməd zadənin “Qədim körpü” əsərindən fotoreproduksiya verilmişdir. Bununla yazıçı Molyerlə olan əlaqələrini bir körpü kimi təsvir edir, Molyer ədəbiyyatçılarının təxəyyülündə daim yaşamışdır. Bu yazıdan sonra Molyerin “Skapenin kələyi” adlı üç pərdəli komediyası Elçinin tərcüməsində Azərbaycan dilində çap olunmuşdur.

“Adımız, Tariximiz, Taleyimiz” rubrikası altında Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin “Qafqasiya türkləri” yazısı çap olunmuşdur. Burada Azərbaycan və Türk Qafqasiyasının siyasi müqəddəratı, Qafqasiyada Türk və İslam xanlıqları, Şərqi Qafqasiyada Çar siyasəti, Qafqasiya Türklərində ədəbi və milli intibah, 1905-ci il intibahından sonra məsələləri öz əksini tapmışdır.

“Repressiya qurbanları” rubrikasında isə Əli Saləddinin “Zamanın çərxi tərsinə dövrən edəndə...” əsəri çap olunmuşdur. Bu əsərdə repressiya qurbanlarının iclasından olan replikalar da öz əksini tapmış, yazıçı daha çox Əhməd Cavadın replikalarını diqqətdə saxlamışdır.

“Azərbaycan” jurnalının həmin nömrəsində Həsən Seyidbəylinin 70 illik yubileyinə həsr olunmuş Nəcəf Quliyevin “Onun da yeri vardı...” yazısı çap olunmuşdur. Bu yazının əvvəlində Həsən Seyidbəylinin portreti, sonunda isə Murtuza Şərifinin “Şeyx Şamil” əsərinin fotoreproduksiyası əks olunmuşdur.

“Satira və yumor” rubrikasında maraqlı yazılar verilmişdir. Bu buraxılışda Qurban Əlismayıllının “Nekroloq”, Fəzil Vəliyevin “Hikkə” yazıları da çap olunmuşdur.

Jurnalın sonunda il ərzində çap olunmuş materialların siyahısı verilmişdir.

Ümumilikdə “Azərbaycan” jurnalın əsas məqsədi oxucular üçün səviyyəli yazıları nəşr etmək, Azərbaycanın, dünya ədəbiyyatının görkəmli şair və yazıçılarının yaradıcılığını təbliğ etməkdən ibarətdir.

Ulker Vahid gizi Hamidova

On the publication of the magazine "Azerbaijan"

Abstract

The article is devoted to a brief history of the literary and art magazine "Azerbaijan". The article analyzes the 12th issue of the journal in 1990.

Key words: Azerbaijan magazine, literary and artistic publication, editorial staff, historical figures.

Улькер Вахид гызы Гамидова

Об издании журнала "Азербайджан"

Резюме

Статья посвящена краткой истории литературно-художественного журнала «Азербайджан». В статье анализируется 12-ый номер журнала 1990 года.

Ключевые слова: журнал «Азербайджан», литературно-художественное издание, редакция, исторические личности.